

AUGUSTUS DÖNEMİNDE MİTOLOJİNİN VE EDEBİYATIN İDEOLOJİK UNSUR OLARAK KULLANILMASI¹

USE OF MYTHOLOGY AND LITERATURE AS IDEOLOGICAL ELEMENTS IN AUGUSTUS PERIOD

Iřık ALBASAN *

* *Filolog ve Uzman Arkeolog, Doktora Öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi,
TÜRKİYE, E-mail: camilla.9035@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8977-4613>*

Geliř Tarihi: 20 Nisan 2020; Kabul Tarihi: 25 Mayıs 2020
Received: 20 April 2020; Accepted: 25 May 2020

ÖZET

Tarih boyunca mitoloji ve edebiyat imparatorların kendi ideolojik imajlarını yaratmak için kullandıkları iki önemli araç olmuştur. İmparatorlar mitolojiyi ve edebiyatı kullanarak halk üzerinde etki ve güç sağlamışlardır. Bu bağlamda makalede öncelikle ideolojik unsur olarak mitoloji ve edebiyatın kullanılması konusuna değinilmiştir. Ardından İmparator Augustus döneminde mitolojinin nasıl bir ideoloji aracına dönüştüğü ve bunun sanat eserlerinde ve sikkelerde nasıl görselleştirildiğı ele alınmıştır. Mitoloji ile somut hale gelen bu propagandanın edebiyat ile nasıl güçlendirildiğı anlatılmış, Augustus dönemi yazarlarının eserlerinden örnekler incelenmiş, bu yazarların Augustus'un ideolojik imajını ve politikalarını nasıl destekledikleri ortaya konulmuştur. Sonuç olarak mitoloji ve edebiyatın ideolojik unsur olarak kullanılmasının arka planına bakılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mitoloji, Edebiyat, İdeoloji, Propaganda.

ABSTRACT

Thought history, mythology and literature had been two important tools that emperors used to create their own ideological images. Emperors provided influence and power on the people by using mythology and literature. In this article, firstly, the issue of using mythology and literature as an ideological element was mentioned. Then, in the period of Emperor Augustus, how mythology turned into an ideological tool and how this case was visualized in art and coins were studied. How this propaganda, that became concrete with mythology, was strengthened with literature was explained. Examples from the works of Augustus period's authors were examined. How these authors supported the ideological image and policies of Augustus was revealed. As a result, the background of the use of mythology and literature as ideological elements was examined.

Key words: Mythology, Literature, Ideology, Propaganda.

¹Bu makale, Prof.Dr. Christine Bruns Özgan danışmanlığında yapmış olduğum "Ara Pacis Augustae Kabartmalarındaki Mitolojik ve Dinsel Etkilerin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezime temel alınarak oluşturulmuştur.

1. GİRİŞ: İDEOLOJİK PROPAGANDA KAPSAMINDA MİTOLOJİ VE EDEBİYAT

Tarihin akışı içinde yöneticiler, krallar ve imparatorlar halk üzerindeki güçlerini artırmak amacıyla bir takım ideolojiler benimsemişlerdir ve buna bağlı propaganda araçları kullanmışlardır. Yaratılan bu ideolojik propaganda kapsamında en etkili araçlar ya da parçalar ise mitoloji ve edebiyat olmuştur. (Zanker, 1988: 101-118)

Yöneticiler, krallar, imparatorlar mitolojiyi kullanarak kendi ideolojik imajlarını yaratmışlardır. Bu bağlamda da soylarını hep tanrılara ya da kahramanlara dayandırmışlardır, tanrıların ve kahramanların sembollerini bastırdıkları sikkelerde ve dönemin sanat eserlerinde kullanarak hem kendilerine tanrısallık katmışlar hem de halk üzerinde daha etkili, güçlü bir profil çizmişlerdir. (Zanker, 1988: 101-118)

Edebiyat ise zaten tarih boyunca halkı etkilemenin en etkili yolu olmuştur. Yöneticiler buldukları dönemin şair ve yazarlarını kendi politikalarını halka aktarmak için kullanmışlardır. Böylece ideolojik imajlarını, politikalarını halkın bilinçaltına inceliklerle işlemişlerdir. Hem Doğu'daki hem Batı'daki yöneticiler kendi dönemleri boyunca edebiyatı ve mitolojiyi birer ideolojik unsur haline getirmişlerdir. (Ando, 2000: 23-24)

Roma İmparatoru Augustus da, ideolojik imajı ve propagandaları kapsamında, mitolojiyi ve özellikle edebiyatı kullanan en önemli kişilerden biridir. (Gradel, 2002: 34-35) Augustus, kendi imajını yaratmak ve bunu gerek görsel gerek sözel olarak halkın bilinçaltına yerleştirmek ve tek güç olmak konusunda çok ince bir politika izlemiştir. (Burgon, 2005: 23)

2. AUGUSTUS DÖNEMİNDE İDEOLOJİK UNSUR OLARAK MİTOLOJİ

Iulius Caesar'ın ölümünden sonra yeğeni Augustus ve Caesar'ın en iyi adamı Marcus Antonius arasında bir güç savaşı başlamıştır. Bu savaş M.Ö.31 yılındaki Actium Savaşı ile son bulmuş, M.Ö.27'de Augustus imparator olmuştur. Fakat Augustus ve Marcus Antonius tüm bu süreçler boyunca kendi ideolojileri ve güçleri bağlamında mitolojiyi bir araç olarak kullanmışlardır. (Castrionta, 1995: 87)

Marcus Antonius, kendi imajını doğulu bir yönetici gibi şekillendirmiştir. Kendini doğu kökenli mitolojik tanrı Dionysos'un temsilcisi gibi göstermiştir. Augustus ise onun tam tersi bir yöntem kullanmıştır. Bulduğu Roma'nın mütevazı ve sade, geleneklerini ön plana çıkaran bir imaj gütmüştür. Bu bağlamda da ahlaksızlığı ve aşırılığı sevmeyen bir tanrı olan koruyucu Apollon'un temsilcisi rolünü üstlenmiştir. (Zanker, 1988: 44-51)

Augustus, bastırdığı sikkelerde de kendini hep tanrı Apollon ile bağlantılı göstermiştir. Apollon, Sibylla ve kithara sembolleri sikkelerin gerek ön yüzünde gerekse arka yüzünde kullanılmıştır. (Crawford, 1985: 263)

Şekil 1. Ön Yüzde “Augustus Divi Filius” Lejandı ile Birlikte Augustus'un Portresinin, Arka Yüzde ise Apollon Kithadoros'un Bulunduğu Augustus Dönemi Sikkesi (M.Ö.11-10)

Kaynak: (Crawford, 1985: 263)

Böylece bir yanda Doğulu bir tanrının Dionysos'un gölgesi olan Marcus Antonius; diğer yanda tıpkı eski Roma'nın sade yaşamını temsil eden, mütevazılığı seven, aşırılığı ve lüksü cezalandıran koruyucu tanrı Apollon'un gölgesi Augustus. (Carson, 1978: 96)

Augustus, Actium Savaşı ile sadece fiziksel bir savaş vermemiştir; aynı zamanda ideolojinin bir ürünü olan mitolojik bir savaşta vermiştir. Ve izlediği yoldailmekilmek işlediği propagandasında başarılı olmuştur. (Taylor, 1920: 116-133)

Augustus ideolojik propagandasına devam etmiştir. Actium Savaşı'nı sembolize eden çeşitli figürler kullanmıştır. Örneğin; Augustus dönemindeki bir sanat eserinde Tritonların çektiği bir arabada Augustus betimlenmiştir. Onun astrolojik sembolü oğlak, zafer tanrıçası Victoria ve dünya sembolleri gösterilmiştir. (Zanker, 1988: 44-51)

Şekil 2. Augustus'un Betimlendiği Bir Sardonyx

Kaynak: (Zanker, 1988: 96)

Halkın bilinçaltına gönderilen mesajlarla Augustus'un dünyayı ele geçireceğine ve tanrı Apollon'un yeryüzündeki temsilcisi olduğuna vurgu yapılmıştır. Augustus, Tanrı Apollon'un temsilcisi olmanın dışında verdiği mesajları sağlamlaştırmak adına kendi soyunu tanrılaştırma yoluna giderek soy propagandası da yapmıştır. (Fowler, 1914: 114)

Iulius Caesar ölümünden sonra Tanrı ilan edilmiştir. Böylece Augustus da Divi Filius yani Tanrı'nın oğlu olmuştur. Augustus'un sikkelerinde sıklıkla "Imperator Caesar Divi Iuli Filius" ve "Imperator Divi Iuli Filius" yazıları görülmüştür. (Foss, 1990: 53)

Şekil 3. Ön Yüzde Augustus'un Portresinin, Arka Yüzde ise Iulius Caesar'ın Yıldızının Betimlendiği Sikke

Kaynak: (Carson, 1978: 114)

Augustus, kendini Tanrı Apollon'un temsilcisi olarak göstermekten ve soyunu tanrısallaştırmaktan başka, Romalı yazarlara, tanrısal yönünü vurgulama amacıyla çeşitli mitolojik hikayeler yazdırmıştır. Bu konuda Suetonius bize bilgi vermiştir. Suetonius'un (2008) anlattığına göre Augustus'un doğumundan önce ve sonra birçok mucize olmuştur. Bunlardan biri şu şekildedir: Augustus'un annesi Atia, uyuduğu sırada, onu Apollon'un simgesi olan bir yılan sokmuştur. Benzer şekilde Atia doğumundan hemen önce, iç organlarının göğe taşınıp tüm evrene yayıldığını rüyasında görmüştür.

Bu ifadelerden başka Suetonius (2008) başka bir olayı daha bizlere aktarmıştır. Augustus, falcı Theogenis'i ziyarete gittiğinde falcı bir anda ayağa fırlamış ve Augustus'un tüm dünyayı idare eden büyük bir kral olacağını söyleyerek önünde diz çökmüştür. Suetonius'a (2008) göre tüm bunlar, Augustus'un tanrısal yönüne işaret eden birer kanıttır.

Görüldüğü gibi Augustus mitolojik propagandasını ideolojileri bağlamında incelikle işleyip halkın bilinçaltına aşılmuştur. Gerek efsanelerle gerekse Apollon'un temsilcisi, soyunu tanrısallaştırma gibi yöntemlerle, mitoloji, Augustus döneminin bir ideoloji ögesi haline almıştır.

3. AUGUSTUS DÖNEMİNDE İDEOLOJİK UNSUR OLARAK EDEBİYAT

Augustus, ideolojik amaçlı olarak her alanda Romalı olma bilincini geliştirmeye çalışmıştır. Eski Roma'nın mütevazılığı ve sadeliği ön plana çıkarılmıştır. Yaratılan imaj da bu sade-barış dolu yaşamda, yüce tanrı-imparator Augustus tarafından garanti altına alınmıştır. Bu düşünceler her yüzyılda olduğu gibi halk üzerinde büyük bir etkisi olan edebiyat ile halka aşılmuştur. (Erim, 1987: 116-117)

Bu dönem edebiyatçıları bu amaçları eserlerinde işlemiş, dönem ideolojisine bağlantılı olarak benzer konuları ele almışlardır. (Demiriş, 1998: 6)

Bu dönem eserlerinin konuları şu şekildedir:

- 1-Savaşın ardından gelen barış.
- 2-Geleneksel Roma yaşamı ile bağlantılı olarak tarımsal konular.
- 3-Gelenekler ile Romalı olma ve bu bilinci yeniden canlandırma.
- 4-Augustus'u yüceltme, hatta tanrılaştırma. (Syme, 1939: 452-453)

Augustus döneminin 4 temel yazarı Vergilius, Horatius, Ovidius ve Livius'tur. (Uzel, 1998: 9) Bunlardan Vergilius, Augustus'un ideolojik propagandasının edebiyattaki en önemli savunucusudur. Eserlerinde sıklıkla eski Roma yaşantısını, Augustus'un tarım ve ahlak politikalarını ve Augustus'un tanrısallaştırılmasını ele almıştır. (Tamer, 2007: 32)

Yazar, Eclogae adlı çalışmasında Augustus'un ahlak politikasını (Vergilius, 1960 a: 4); Georgica adlı çalışmasında da tarımsal yaşamı destekleyen Augustus'un ekonomi politikasını desteklemiştir. (Vergilius, 1960 b: 461)

Vergilius'un Aeneas adlı eserinde ise Augustus'un ideolojik propagandasını destekleyen sayısız gizli politik öğeler bulunmuştur. Örneğin; Aeneas Actium'u ziyaret ederek Augustus'un zaferini bizlere hatırlatmıştır. (Powell, 1992: 145)

Ardından eserde Tanrı Mars, Alba Longa kralının kızıyla beraber olmuştur, böylece Romulus ve Remus doğmuştur. Alba Longa kralının kızının soyu Troia'dan gelen Venüs'ün oğlu Aeneas'a dayanmakta olup Augustus'un soyu dolaylı olarak hem savaş tanrısı Mars'a hem de bolluk tanrıçası Venüs'e dayandırılmıştır. (Grebe, 2004: 35-62)

Son olarak eserinin 6. kitabında Vergilius (2010), Aeneas'ın babası Anchises'in ağzından bilici Sibylla'nın kehanetlerine göre, Augustus'un dünyaya barış getireceğini; altın çağı yaşatacağını ve onun tanrı soylu olduğunu bizlere anlatmıştır.

Bir başka Augustus dönemi yazarı da Horatius'tur. Horatius eserlerinde sıklıkla Augustus döneminin ahlak politikasını destekleyen ifadeler yer vermiştir. (Bartsch, 1998: 322) Carmen Saeculare adlı şiiri M.Ö.17 yılındaki Ludi Saeculares yani Yüzyıl Oyunları için yazılmıştır. Burada Augustus'un yapmış olduğu ahlaki ve dini reformlara, savaş sonrası Augustus'un halka getirmiş olduğu barış ve bereket dolu döneme vurgu yapan sözler kullanılmıştır. (Lowie, 2013: 77-90) Horatius (1936 a), şiirinde Doğum Tanrıçası Lucina ile konuşup Roma soyunu çoğaltmasını ve evlilik kurumunu korumasını istemiştir. Yine başka satırlarda artık savaşın bittiğinin; Augustus'un eski Roma değerleri olan virtus (erdem), clementia (alçakgönüllülük), pietas (göreve bağlılık), fides (güven)'i canlandığı ve halka bolluk-barış –bereket dolu bir yaşam sağladığının altını çizmiştir.

Yine Horatius (1936 b), Odes adlı eserinde Augustus'u tanrı Saturnus'un oğlu olarak göstererek onun tanrısallığını ve politikalarını desteklemiştir. Odes I.2'de, Odes I.12'de, Odes II.15'te ve Odes IV.5'te ifade edilmiş olduğu gibi Augustus kurtarıcı tanrı Merkür ile eş tutulmuş, Roma'ya barış ve huzur getirmiştir. Ve tüm bunları yaparken tıpkı eski Romalılar gibi mütevazı yaşamını bozmamıştır.

Horatius bu satırlar ile Augustus ideolojisini yaptığı göndermeler aracılığıyla yavaş yavaş halkın hafızasına kazımıştır. (Lowie, 2013: 77-90) Diğer Augustus dönemi yazarı da Livius'tur. Yazarın tek eseri Roma'nın kuruluşundan M.Ö.9 yılında Tiberius'un kardeşi Drusus'un ölümüne kadar olan dönemi anlatmış olduğu "ab urbe condita"dır. (Demiriş, 1998: 9-11)

Bu eserde Roma'nın kuruluşu Venüs'ün oğlu Aeneas ve Mars'ın oğlu Romulus'a bağlanarak anlatılmıştır. Böylece Augustus'un bağlı olduğu Iulius soyu da bu tanrılar ile özdeşleştirilerek yüceltilmiştir. (Usher, 1970: 167) Ayrıca eserde sıklıkla Geç Cumhuriyet dönemine sert eleştiriler getirilmiş olup Augustus döneminde bu yozlaşmışlıktan kurtulunup geleneksel değerlerin kazanıldığı vurgulanmıştır. Cesaret (virtus), atalara saygı (mos maiorum), bağlılık-görev duygusu (pietas), güven (fides), onurlu yaşam (honor), mütevazılık (dignitas) Livius'un vurgulamış olduğu Roma geleneksel değerleridir. Augustus bu değerlerin koruyucusu ve temsilcisi gibi gösterilmiştir. (Demiriş, 1998: 62-65)

Augustus dönemi yazarlarından en ilginç olanı ise Ovidius'tur. Başlangıçta Ovidius "Amores" ve "Ars Amatoria" adlı eserleriyle Augustus'u, onun dönemini ve ideolojilerini alaya alıp sivri bir dille eleştirmiştir. Fakat sürgüne gönderilmesi sonucu Augustus yanlısı olmuş, onun propagandasını savunan isimlerden biri haline gelmiştir. (Akın, 2014: 25)

Ovidius (1931 a) (1931 b), "Fasti" ve "Metaphoses" adlı eserlerinde Augustus'u tanrı mertebesine taşımıştır. Onun yıldızlardan gelmiş olduğunu ve Roma halkına cenneti sunacağını ifade etmiştir. Actium Savaşı üzerinden zafer, barış, bereket yani altın çağ fikrini halka aşılamıştır.

Görüldüğü gibi Augustus döneminin yazarları ve şairleri eserlerinde Augustus'u ya bir tanrı (Merkür, Saturnus, Apollon, Mars) ya da Aeneas ve Romulus gibi bir kahraman olarak betimlemişlerdir. Eserlerde hem Augustus ve soyu övülmüş hem de onun ekonomi ve ahlak politikaları desteklenmiştir. Eserlerdeki temel nokta Augustus'un tanrısallaştırılması ve onun politikalarıdır.

4. SONUÇ

Her dönemde yöneticiler mitoloji ve edebiyatı ideolojileri kapsamında geliştirdikleri propagandanın birer aracı olarak görmüş ve halk üzerinde etkili olabilmek adına bunları kullanmışlardır. Roma döneminde özellikle Augustus kendi ideolojik propagandası bağlamında mitolojiyi ve edebiyatı kullanan en önemli ve belirgin isimlerden biridir. Augustus adım adım kendi ideolojik imajını yaratmış ve bunu halka ilmek ilmek işlemiştir.

Mitoloji ile soyunu Tanrıça Venüs ve Tanrı Mars'a dayandıran Augustus, böylece hem soyunu hem de kendini tanrısallaştırmıştır. Ardından kendini Apollon ve Merkür ile özdeşleştirmiş ve onun yeryüzündeki temsilcisi olduğu bilincini halka yaymıştır. Bunu da görsel olarak bastırıldığı sikkelerde ve dönemin sanat eserlerinde görmek mümkündür. Tüm bunlara ek olarak Augustus hakkında sayısız mitolojik hikaye ve efsane anlatılarak bu ideolojik imaj ve propaganda sağlamlaştırılmıştır. Augustus dönemi yazarları Vergilius, Horatius, Livius ve Ovidius eserlerinde hem Augustus'u tanrısallaştırmış, onu tanrılar ile eş tutmuş, altın çağın sembolü gibi göstermiş hem de Augustus'un politik, ekonomik ve dini politikalarını desteklemiştir. Böylece Augustus, mitolojik yollarla görsel ve sanatsal olarak ideolojik imajını kurarken; edebi yollarla da, sözel olarak bu imajını güçlendirmiştir.

Sonuç olarak Augustus döneminde mitoloji ve edebiyat birer ideolojik unsur olmuştur. Mitoloji ve edebiyat gibi bu unsurlarla da Augustus'un yaratmış olduğu ideolojik imaj da propagandaları da halkın bilinçaltına işlenmiş ve halkı etkilemede, halk üzerinde güç elde etmede birer araç olarak kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

- ANDO, C., 2000, *Imperial Ideology and Provoncial Loyalty in the Roman Empire*, University of California Press, California.
- AKIN, E.G., 2014, *Ovidius: Hayatı, Sürgünü ve Eserleri*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- BARTSCH, S., 1998, “Ars and The Man: The Politics of Art in Virgil’s Aeneid”, *Classical Philology*, 93, 322-342.
- BURGON, M., 2005, *Empire of Ancient Rome*, Facts on File, New York.
- CARSON, R., 1978, *Principal Coins of Romans Volume III: The Principate. 31 B.C.- A.D. 296*, British Museum, London.
- CASTRIOTA, D., 1995, *The Ara Pacis Augustae and The Imagery of Abundance in Later Greek and Early Roman Imperial Art*, Princeton University Press, New Jersey.
- CRAWFORD, M., 1985, *Coinage and Money Under The Roman Republic*, University of California Press., California.
- DEMİRİŞ, B., 1998, *Roma’nın Yurtsever Tarihçisi Titus Livius*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- ERİM, M., 1987, *Latin Edebiyatı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- FOSS, C., 1990, *Roman Historical Coins*, Seaby, London.
- FOWLER, W., 1914, *Roman Ideas of Deity in the Last Century Before the Christian Era*, Macmillan and Co. Limited, London.
- GRADEL, I., 2002, *Emperor Worship and Roman Religion*, Clarendon Press, Oxford.
- GREBE, S., 2004, “Augustus’ Divine Authority and Vergil’s Aeneid”, *Vergilius*, 50, 35-62.
- HORATIUS, Q., 1936 a , *Carmen Saeculare*, Modern Libraray, U.S.A.
- HORATIUS, Q., 1936 b , *Odes*, Modern Library, U.S.A.
- LOWIE, M., 2013, “Horace and Augustus”, *The Cambridge Companion to Horace*, Cambridge University Press, London.
- OVIDIUS, P., 1931 a, *Fasti*, Loeb Classical Library, Cambridge.
- OVIDIUS, P., 1931 b, *Metaphoses*, Loeb Classical Library, Cambridge.
- POWEL, A., 1992, *Roman Poetry and Propaganda in the Age of Augustus*, Bristol Classical Press, London.
- SYME, R., 1939, *The Roman Cultural Revolution*, Routhledge, London.
- SUETONIUS, G., 2008, *On İki Caesar’ın Yaşamı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- TAMER, D., 2007, *Augustus Çağı’nda Cinsel Suçlar*, Homer, İstanbul.
- TAYLOR, L., 1920, “The Worship of Augustus in Italy during His Lifetime”, *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, 51, 123-133.
- USHER, S., 1970, *The Historians of Greece and Rome*, Taplingen Publishing, London.
- UZEL, T., 1998, *Vergilius, Georgicalar ve Bucolicalar*, Öteki Yayınevi, Ankara.
- VERGILIUS, P., 1960 a, *Eclogae*, Loeb Classical Library, Cambridge.
- VERGILIUS, P., 1960 b, *Georgica*, Loeb Classical Library, Cambridge.

VERGILIUS, P., 2010, *Aeneas*, Payel Yayınevi, İstanbul.

ZANKER, P., 1988, *The Power of Images in the Age of Augustus*, Çev.Alan Shapiro, The University of Michigan Press, Michigan.